

Kaikki eivät voi työllistyä korkean tuottavuuden aloille – kommentti Pehkoselle

Heikki Lankinen

Tutkimuspäällikkö

Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto SHR

Professori *Jaakko Pehkonen* toteaa tulopoliitikkaa käsitelleessä pääkirjoituksessaan (Kansantaloudellinen aikakauskirja 4/2002), että vaikka tupot ovat vaikeuttaneet matalan tuottavuuden työpaikkojen syntyä yksityisille palvelualoille ja vieneet Suomea itsepalveluyhteiskunnan suuntaan, voidaan kehityskulkua pitää perusteltuna. Työvoimaa kannattaa kouluttaa ja ohjata korkean tuottavuuden aloille, koska se on hänen mielestään elintason ja vaurauden tae.

Tällaiselle argumentoinnille on osin vahvoja perusteita. Koulutuksen merkitys taloudellisen kasvun ja hyvinvoinnin lisääjänä on kiistaton. Kuitenkin korkean tuottavuuden alojen yksipuoliseen suosimiseen sisältyy työllisyyden hoidon kannalta suuri ongelma. Läheskään kaikilla ei ole nimittäin kykyä – eikä aina haluakaan – kouluttautua Pehkosen tarkoittamiin työtehtäviin. Missään tapauksessa koko työvoimastamme ei voi eikä ole tarpeenkaan tulla huipposaaajia.

Työttömyysongelma koskettaa rankimmin heikoimmin koulutettuja ja/tai iäkkäitä henki-

löitä, joiden uudelleen kouluttamisen mahdollisuudet ovat usein hyvin rajalliset. Näiden ryhmien työllistämiseksi on löydettävä muita lääkkeitä.

Tehokas keino on tehdä se nimenomaan vaikuttamalla palveluyhteiskunnan kehittymistä suosivaan suuntaan. Useat palvelutehtävät eivät nimittäin vaadi vahvaa pohjakoulutusta. Riittävä ammattitaito niihin kertyy monesti työtä tekemällä.

Perusongelma palveluyhteiskunnan luomisessa on nykyinen verotuksemme, joka nostaa palvelun hinnan niin korkeaksi, että heikkokin ammattitaito sen substituutissa, verottomassa kotityössä riittää usein lyömään ammattimaisesti tehdyn työn hintakilpailukyvyssä. Heikko-tuottoisten palveluiden kysyntä on näin ollen usein selvästikin tavaroiden ja korkea ammattitaitoa edellyttävien palvelujen kysyntää hintajoustavampaa. Kireä verotus myös kannustaa tuotannon ohjautumista harmaalle sektorille.

Olisi tietenkin paitsi oikeudenmukaisen tulo- jaon myös palvelualojen imagon kannalta tärkeää, etteivät ne jäisi jatkuvasti jälkeen ylei-

sestä ansiokehityksestä. Keinoja tähänkin olisi, jos vain löytyisi poliittista tahtoa niiden käyttämiseen.

Työvoimavaltaiten ja kysynnältään hintajoustavien palveluiden arvonlisäveroa keventämällä – täydennettynä vaikkapa työnantajien sosiaalivakuutusmaksujen alennuksella – voitaisiin ainakin tiettyyn rajaan asti niiden työn tuottavuuden kasvun ylittävien palkankorotusten aiheuttamia hinnankorotuspaineita hillitä ja näin ehkäistä keskitettyjen tuloratkaisujen negatiivisia työllisyysvaikutuksia. Samalla vaikuttettaisiin tuotantoresurssien järkevämmän kohdentumisen kautta tehokkuutta lisäävään suuntaan korkeasti koulutettujen voidessa keskittää mahdollisimman suuren osan energiastaan ydinosaamisensa alueelle.

Koko kansantalouden tasolla työn tuottavuuden mittaaminen perinteisellä tavalla eli tuotannon ja tehtyjen työtuntien suhteella on itse asiassa osin harhaanjohtavaa. Näin tehden jää nimittäin vaille huomiota, että esimerkiksi

juuri tupojen seurauksena työttömäksi jäävien tuottavuus putoaa nolnaan. Rinnakkainen kansantalouden tuottavuuden mittari voisikin olla kokonaistuotannon suhde kokonaistyövoimaan – tai tarkemmin sanoen työllisten ja työttömien tekemien ja tekemättä jättämien työtuntien yhteismäärään. (Tätä mittaria käyttäen esimerkiksi lamavuosien 1991–1993 keskimäärin runsaan kolmen prosentin vuotuinen tuottavuuskasvu muuttuu lieväksi laskuksi.)

Perinteiset työvoimavaltaiset palveluelinkeinot tulevat aina häviämään pääoma- ja tietointensiivisille aloille palkanmaksukyvyssä. Korkean tuottavuuden alojen yksipuolinen suosiminen johtaa kuitenkin siihen, että yhtä hyväpalkkaista työntekijää kohden meillä on jatkossa entistä enemmän vailla työtä potentiaalisia palvelutyöntekijöitä, joiden työttömyyden aiheuttamat kustannukset yhteiskunnalle osaltaan murentavat Pehkosen peräänkuuluttamaa elintasoa ja vaurautta. □